enn mikla ândugni og ósvífani. Það vald sem hinn kristni á að berjast við, er mjög ovinátann, enn það
sem heiðnir þekkti, hann hefur vald hinns illa við höfðingja þessa heims (Eph. 6, 12.) — Hjá kaþólskum þykir
er því aðalmeinanlega í hlýðninni eða hin hlýðninni, það er óbedientia passiva", hinn kristni má taka
krossinn og bera. Þetta þekktir fornöldin, að fórnin er ekki einungis það, heldur og þolinmæði. Hjá
kristilega fórn, hefur því mikla meiri þýðingu, þess fórn er í krossburðinum og annari helgni
baráttu við alt utanað, og alt innanað, sem stríðir á móti vilja og boðunum Guðs og sálu man-
-nns. Maðurinn gjeti ekki haft einusinni þrek til að bera krossinn, ef hann hefði ekki
hulinnsanna innri sigur Guðsríkis! ———;

61. grein.

Dygðin lýsir sjer hjá hverjum einstakum, í sjerkennilegri einkunn hanns manns (Karakteer),
eftir menntunar andans, er það hjer sjerstaklega lögun, sem viljinn hefur gjefið sjer í lífinu, og lýsir
sjer sem eina vilja sjálfumm, sjer líkur í öllu lífinu, viljans skepna. Þessi sjerkennilega einkunn manns
er þá gagnstætt því, sem mönnum er með þett, gjeðslagi lundarlag; því þegar talað er um sjerkennilega
einkunn, þá er viljinn það ráðandi. Hjá hinum gjeta menn því ekki talað um viljalögun, eða sjerke-
-ndislega einkunn. Hún aðgreinir sig ljóka frá lundarlagi og gjeðslagi, að því leiti að þetta er ein-
nantlis eðliseinkjenni, hin sjerkennilega einkunn, lýtur sig í ljósi í skaptsemi og venkunum, og verð-
-ur dæmd af hinu ytra, hin einkjennandi hefði það innra og ytra, hún er sameining þess innra og ytra
manns. Þetta sjá menn af málinu. Menn tala um þrekmikla og þreklitla viljaskepnu; hjá þrek-
miklu viljalaunginn, er það einkjenni, að láta því verða framgjengt, því sem er innavið; hin þreklausa
viljalaunginn, er það einkjenni hennar, hún er ekki viss um það, ekki um "kant?" ekki veitt, þann er
skjeikningarleisi, dáðleysi, viljaleisi og vilpur svekkn, sem hvergi hendir um skömm sje heitur, o.s.fr.
Lekimagjam gjeri ekkert, þegar hanns er eitt skarðlinda, og hálfgleða er ollvilja leisisskepna hanns!
Hún (viljaskepnan hanns) er blind, veit ekki hvað hún vill, nema ef það væri sindin, og dálgjöt af illann-
-umm, hún gjörir varla það eitt sem er í hinni og þóknanir vilja hanns, sem er varla annað enn ilt og villa
Hin sanna sjerkennilega einkunn, er nú ekki einungis fólgin í því, að maðurinn sje altaf fast-
lega sjálfumm sjer samkvæmur, sje fólginn í óbifanlegleika viljanns, í að víkja aldrei frá þeir
-aðalatvegla þeirra, er hann hefur sett sjer; því þetta er einungis hin ytri hlið, hanns sjerkenn-
-islega einkjennis; og ef hinn innra kjarna vantar, þá verður þetta einstrengingsskap, sem mest
er þessvegna undir því komið, að viljinn stjórnist af því hinn eilífa og algilda — þar sem þetta
er í sameiningu", það innra og ytra, þar er hin þrekmikla viljalaunginn. Þar sem svo er ástatt
þar gjörir maðurinn sjer ekki far umm, að leita að samkvæmni í breitninni, heldur kjemur það af
sjálfu sjer. því það algilda stjórnar henni. Þetta sjá menn í sannarlega mönnunum þeim, sem eru ge-
-gnteknir = hrifnir af einhverri hálleitri hugmind, skrefa að vissu takmarki; Þessir menn eru
í sannleika frjálsir, og hjá þeim lýsir dygðin sjer í fegursta mynd. Það er skilda hvers eins, að
beina viljalögun sinni í þessa umm eina átt, því maðurinn hefur ekki eina, ekki neina einstaka
sjerkennilega stefnu, heldur alla þessa sjerkennilega lífi. Sú viljaskepna er hin sanna, sem með
fylgi heldur framnust lífsmynd, en þó tekur þátt í allri heild lífsins. Lítt. afl. enn dæmi uppá
þetta, sem hafa augu hinir allir í lífinu. Enn skalum vanhuda þetta nýja Viljaskepna manna, gjetur
lýst sjer í óendanlegri margbreitni; Menn gjeta rakið mismuninn einslega, eftir þjóðunum, og kyn-
bragðanna; til að benda á aðalmismuninum, má benda = vísa á muninn í heiðninni, og undir lög-
málinu, og eftir hvernig þetta hann kveggja útrekast, í ystri mind, í Kristindómnum. —
Í viljaskepnu fornaldarinnar, má greina Grikki og Rómverja; Hjá Grikkjunum er það einkjennilega
þar er hin meðfædda náttúra og þrekgjöf í einingu, öll skerpsemi þeirra, er eins og óaðskiljan náttúr-
unnar og viljanns, hinn Grískti vilji verður, hinn hafnarlaust ytri ásjónu lífsins, þeir lýka í
barngleði, án þess þeir þekktu stríð og baráttu lífsins. Mitt sinn að þeir fininhafnarlaust, af
náttúrunar sjálfkrafts leiðir þá að þessu miði; Þó öll viljalögun þeirra, hefur eins og náttúrunni
og viljableið, það er í henni hegeinlwöbleir, því þar er einginn barátta. Andstæðin er hin Róm-
-verska viljalögun. Hinni fiori var það einkennilegt, að mið lífsins var þeim sjerstaklegt, hjá

Rómverjunum er nú þetta áttavísi; Hjá þeim er takmarkið fyrir utan þá, og álitvegdar,
því koma þeir fram, eins og hinir keppsömu, og fyrirhyggjusömu menn, ef þeir þeir hafa altaf
fyrir sjer víst mið, sem þeir fyrir ásettu viljanns, atla sjer (ávalt) að ná; þeir lýsa sjer opt
sem hin fasta, og óbeigjanlega viljaskepna; Sem dæmi uppá þetta í sannri sögunni, má nefna
Napóleon, sem með óseigjanlegum afli, og bæði rósamri og órósamri fyrirhyggju, stefnir að því
miði, sem hann hefur sett sjer. Sjerhvað átvísi, að þessari viljalögun, fiora menn hjá hin-
-umm göfugumm og sjálfvissumm og kraftugumm stjórnara, t. d. Greg. 7. Innócentius 3., sem eru Ro-
-mar kristninnar takmarka. Það sem einkjennir þá, í hinu daglega, er það, að lýst þeirra er venju
-ut alvara, að þeir sinnast opt meir hugsandi enn talandi; enn þegar skraftsemin á að sína sig, þá koma
þeir fram með óviðráðanlegu afli. Í daglegu lífi finnast þessar viljalaganir, hjá framkvæmdar-
-sömum og stjórnsömum mönnum. Frá þessu toenna, gjeta menn aðgreint hina Gyðinglegu vilja-
-skepnu. Þá menn, er menn gjeta kallað lögmálsins börn. Þessir eiga í því skilt við Ro. einkjennið, að
þeir breyta eftir föstumm grundvallarreglumm, enn í sjerkennilegum skilningi, standa þeir þá
verri rjómunnyrði, — því hjá Rómverjumm er veraldlegt takmark, hið eðsta mið, og hjá þeim gild-
-dir optlega sú setning: að sjálfsveldið gjeti ekki átt sjer stað, í stjórnarfrelsinu og sjálfsvísi, má
víkja fyrir veraldlegu augnamiði; lögmálsins menn, lýta þannig móti, undir lögmálinu, og hafa allann
hugann á því; þeir spyrja því ekki vest að afleiðingunum, heldur er þeirra takmark að uppfilla
lögmálið. Sem dæmi þessa er Kant, og einkum Fichte, þeir láta það alltaf framm, að ekkert takmark
-mark ætti maðurinn að hafa fyrir augumm — það sama mið var það, að hlíðnast lögmálinu; hann
gjör ekki umm eftirkvöð, heldur umm breitnina, að kröfunum rjettlætisins sje hlítt hin rjettláta
vilja lögum). Hjer er það aðgjætandi, að þessir menn í skoðun sinni, miðbinda sig og alt við lögmálið,
útvarkir, án vakkunnar hlíðsjónar af öllu öðru hjeraðlífernda. Í alt annari og mikla æðri mind, lýsir
sjer hin kristilega viljaskepna, þar sem hjá hinni Grísku var sameining náttúru og frelsis, þá
lýsir sjer í hinni kristilegu, sameining náðarinnar og frelsisins. Hjer er ekki beinlínis hin með-
fædda náttúra, heldur hin endurfædda; það er ekki maðurinn sem lýsir, heldur Kristur í honum.
— Alt sem maðurinn er af náttúrunni, það kemur hjer fram helgað og endurfætt, af anda Krist-
-indómsins. Hinar Ro. og Gr. viljaskepnur, gjetur maður sjeð, endurfæddar, innan kristindómsins
-ns vebanda. Þannig var postulinn Pjetur lögmálsins barn, enn eftir afturhvarfið, varð hann ger-
-tekinn af kjærleikanumm (af anda kjærleikans), hann sem var grundvöllurinn í hinumm rómverska
Frúcea anda, varð öllumm alt; — Hin Ro. viljaskepna, verður verkfæri í hendi forsjónarinnar;
þar hefur maðurinn fyrir augum, líð himneska ríkið, þarsem hin áður hafði heimsinsríki fyrir
augum. Margbreitni viljaskepnanna, eru óendanlega margar, og verður maður því að benda á hinar al-
mennustu einkunnir, (eða þá heldur almennustu einkjenni), og er þá vest að skipta henni í kristilega vilja-
skepnu, eftir fyrirmynd postulanns Jóh. og postulanns Páls. Hjá Jóh. lýsir sjer að mestu hin Gríska viljalögun
í kristilegri mynd, því hjá hönum opinberlega eðli náttúrunnar, er hér gagnteknir af hinum sanna sjerken-
-dislega kjarna, Geðsfull, rósemi og friður, er það drottnandi í þessari skepnu: æðri fögnuður
og gleði; enn fornöldin gjetur þekkt, því hin kristilega meðvitund, finnur til gleðinnar í Kristi. — Það eru
þeir, sem vilja kallast uppá hvíld Sannvarmenns, lýka í paradís tvíeinnar, framm enn í baráttu
lífsins. Einkjennilega, frá baráttu, lýsir sjer post. Páll, og þeir sem eru hanns eftirmynd. Það eru
þeir, sem hafa hugt að sigra, stenkar og afllaunar mátspjenning í eðli sína, þar skýtur vánkar frelsisins
með stríði og baráttu, þeir læðast með hamkvæðumm, til hinns æðra lífs, svo að sameining vilja þeirra
og Guðlegrar náðar, skjeður gjegnumm þjáningar, í vissumm skilningi, gjeta menn sagt, að þessi skepna
standi ofar, vegna þess, að þeir finna djúpra til syndarinnar, og hafa meiri reinslu í sér hafað ——;
Í kirkjusögunni finnur maður viljaskepnu Jóh. í "Mystikum", já meir þó ummerkar þeirra, sem finnast hjá
þeim, finnist ekki hjá Jóh. Þann máti er Lúther, eftirmynd postul. Páls. báðir höfðu lifað undir lögm.
og báðir fundu í lífinu hátt, frið og rósemi, í fagnaðarboðskapnum. Gagnstæmt þessu, finna menn, lýka
innan takmarka þessara lögmálsins, viljaskepnu, t. d. hjá páfanumm, Gregóríus 7, og innan Prótestanta
kirkjunnar, Kalvín; að vísu dregst hann fjærst af Pálsanda, enn það sem gjörir, að hann var ekki Páli eins
og Lúther, er það, að frelsisanda náðarboðskaparins. lýsti ekki eins hjá honumm, hann lifði ekki eins sigurst